16.10.2024

Katariina Warpenius, Pia Mäkelä

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto 18.10.2024

HE 106/2024 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta esityksestä.

Luonnoksessa esitetään, että vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia käytännössä siten, että väkevien alkoholijuomien sekä välituotteiden valmisteveroa korotettaisiin ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti vuosina 2025–2027.

Esitys sisältää alkoholiverotuksen rakenteellisen uudistuksen etyylialkoholijuomaryhmän osalta. Tähän asti tätä luokkaa on verotettu yhtenäisesti lukuun ottamatta 1,2–2,8-prosenttisia juomia, joilla on ollut muita etyylialkoholipohjaisia juomia alempi verotaso. Esityksessä ehdotetaan, että ensinnäkin etyylialkoholijuomaryhmä jaetaan kahteen siten, että tullitariffin nimikkeen 2208 juomat (suurin osa väkevistä juomista sekä juomasekoituksista) ja muu etyylialkoholi (myyntivolyymeissä marginaalinen ryhmä) erotetaan toisistaan, ja edelliseen ryhmään lisätään direktiivin sallima uusi alennetun verotason luokka alle kymmenprosenttisille juomille.

Ehdotuksen mukaan alle 10-prosenttisia etyylialkoholia sisältäviä juomia, lähinnä siis ruokakaupoissakin myytäviä juomasekoituksia, verotettaisiin jatkossa vuoden 2024 verotason mukaisesti, ja alkoholiveron korotus kohdennettaisiin vain yli 10-prosenttisiin alkoholijuomiin (”muu etyylialkoholi” luokan ja välituotteiden lisäksi, joiden vero nousisi myös).

Ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukainen veronkorotus olisi 1,3–1,8 prosenttia vuodessa ja yhteensä 4,6 prosenttia vuosien 2025–2027 aikana, ja hintamuutos olisi yhteensä noin kolme prosenttia.

THL lausuu ehdotuksesta näkemyksenään seuraavaa.

Alkoholin suhteellisen korkea verotus on väestön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden sekä terveyden eriarvoisuuden vähentämisen kannalta olennaista. Tästä syystä olisi hyvä, että alkoholiveroja nostetaan säännöllisesti siten, ettei reaalinen verotaso laske inflaation myötä. Tästä syystä **Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kannattaa alkoholiveron korotusta vuosille 2025–2027.**

THL katsoo, että korotuksen tulisi koskea kaikkia alkoholijuomia. On epäilemättä tarpeen, että väkevien alkoholijuomien verotus on alkoholisenttilitraa kohti korkeampi kuin vaikkapa oluella tai viinillä, mutta ero eri juomaryhmien verotuksessa on jo tällä hetkellä merkittävä: esimerkiksi oluessa vero on 36,2 € litralta etyylialkoholia ja väkevillä 54,8 €. Siiderillä ja viinillä vero on samaa suuruusluokkaa kuin oluella. Esitys ei sisällä perusteluja sille, miksi eroa väkevien ja mietojen alkoholijuomien verotuksessa olisi tarpeen kasvattaa nykyisestä. Kuten esityksessä tuodaan esiin, matkustajatuonnin osuus on suurin väkevissä alkoholijuomissa. Tästä syystä juuri väkevien alkoholijuomien verotuksen kiristämisessä on suurin riski siitä, että juomien kotimaan myyntiä siirtyy aiempaa enemmän rajojen ulkopuolelle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ei kannata ehdotusta verotuksen rakenteen uudistamisesta etyylialkoholijuomaryhmän osalta niin, että juomasekoitusten verotusta kevennetään suhteessa väkeviin juomiin. Hallituksen esitysluonnoksessa tätä ehdotusta on perusteltu etyylialkoholijuomaryhmään kuuluvien juomasekoitusten korkeammalla verotasolla verrattuna vastaaviin käymisteitse valmistettuihin juomiin (esimerkiksi 5,5-prosenttisista etyylialkoholipohjaisista juomista maksetaan 1,3 euroa litralta enemmän veroa kuin vastaavista käymisteitse valmistetuista juomista).

Vuonna 2017, eli ennen kuin etyylialkoholista valmistetut juomasekoitukset tulivat myyntiin ruokakauppoihin, etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten osuus kaikkien juomasekoitusten vähittäismyynnistä oli 19 prosenttia. Vuonna 2023 yli 85 prosenttia juomasekoitusten vähittäismyynnistä oli etyylialkoholista valmistettuja ja vain alle 15 prosenttia käymisteitse valmistettuja juomasekoituksia, siitä huolimatta, että etyylialkoholipohjaisilla on korkeampi vero. **Tämän vertailun pohjalta on vaikea nähdä, että etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten valmistajat tarvitsisivat tukea markkinatilanteeseensa.**

Vuosien 2017 ja 2023 välillä oluen, viinin ja väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti on vähentynyt 9–13 prosenttia. Sen sijaan kaikkien juomasekoitusten (etyylialkoholipohjaiset + käymisteitse valmistetut yhteensä) vähittäismyynti on lisääntynyt 75 prosenttia ja etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten vähittäismyynti yli 700 prosenttia. Tästä näkökulmasta **ei tunnu tarpeelliselta tai järkevältä edistää etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten kulutuksen lisääntymistä edelleen.**

Juomasekoitukset houkuttavat alaikäisiä nuoria. Vuoden 2018 lakimuutoksen yhteydessä, kun mm. etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten myynti sallittiin ruokakaupoissa, alaikäisten nuorten raittiuden vähenemiskehitys pysähtyi vuosien 2017 ja 2019 välillä. Lisäksi tytöillä juomasekoitusten kulutus kasvoi ja kerralla juodut alkoholimäärät lisääntyivät. Elokuussa 2024 julkaistujen tietojen mukaan vuosien 2019 ja 2024 välillä alaikäisillä raittiuden suotuisa kehitys on kyllä jatkunut, mutta tiheä humalakulutus, samoin kuin juomasekoitusten kulutus, on lisääntynyt. Vuonna 2024 tyttöjen lisäksi myös pojilla juomasekoitukset olivat yleisesti juotu alkoholijuoma. Pienempien käytettävissä olevien tulojen vuoksi hinnoilla on tyypillisesti suurempi vaikutus nuorten kuin työssäkäyvien aikuisten kulutuspäätöksiin.

Monessa Euroopan maassa ja laajemminkin on oltu huolissaan siitä, että juomasekoitukset houkuttelevat alaikäisiä nuoria, ja erityisesti tyttöjä, käyttämään alkoholia. Ainakin Ranskassa, Sveitsissä, Saksassa ja Australiassa on tästä syystä säädetty erityinen vero nimenomaan juomasekoituksille (Müller ym. 2010).

Esimerkiksi Australiassa nuorten, ja erityisesti nuorten naisten, suojelemiseksi säädettiin vuonna 2008 erityinen alkoholivero juomasekoituksille, jotta niiden verotus saatiin samaan linjaan väkevien alkoholijuomien verotuksen kanssa (Gale ym. 2015). Saksassa mietojen juomasekoitusten vero etyylialkoholisenttilitraa kohti on yli nelinkertainen verrattuna väkeviin alkoholijuomiin, ja jopa korkeampi kuin Suomen etyylialkoholin vero vuonna 2024. Mikäli esitysluonnoksen mukainen veroluokan uudelleenjako ja etyylialkoholipohjaisten juomasekoitusten väkeviä kevyempi verotus toteutuu, Suomessa alkoholipolitiikka olisi tältä osin täysin päinvastaista monen muun kehittyneen maan osoittamaan huoleen ja verotuskäytäntöön verrattuna.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Piia Aarnisalo